

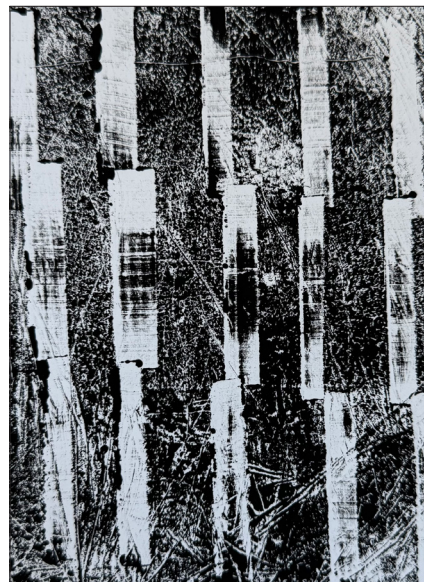
Gimnazija Celje – Center
Kosovelova ulica 1
3000 Celje

Ana Pečnik

IMPLEMENTACIJA KULTURNE DEDIŠČINE V ŠOLSKI VSAKDAN

Likovne vaje za dijake 4. letnika programa
umetniška gimnazija - likovna smer

Strokovno gradivo za učitelje predmetov
v programu umetniška gimnazija – likovna smer

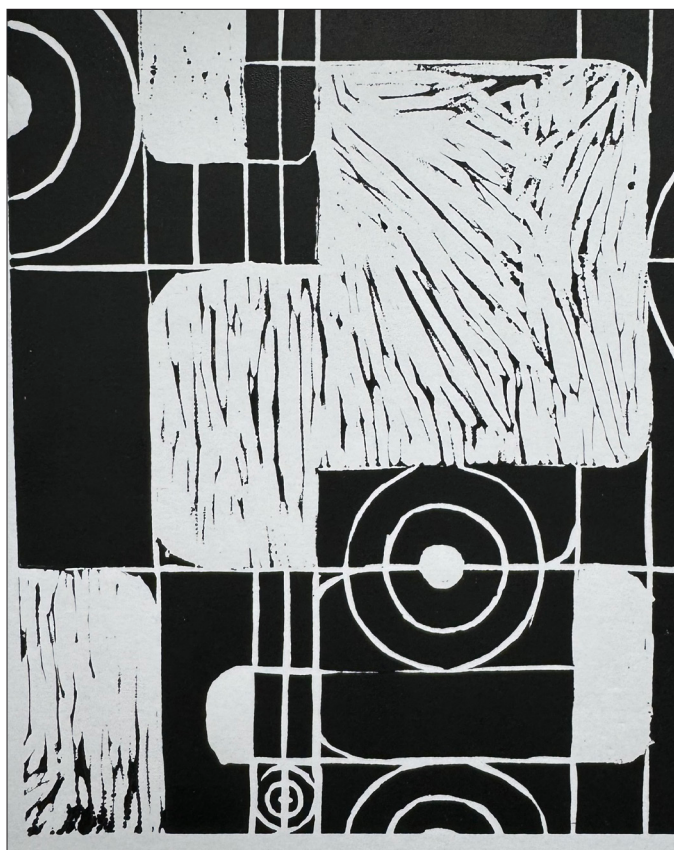

Celje, april 2025

KAZALO

UVOD	4
DEDIŠČINA	6
GIMNAZIJA CELJE – CENTER JE KULTURNI SPOMENIK	6
IMPLEMENTACIJA KULTURNE DEDIŠČINE V ŠOLSKI VSAKDAN	6
DEDIŠČINA JE AKTIVNO VKLJUČENA V BARVIT PREDMETNIK UMETNIŠKE GIMNAZIJE – LIKOVNA SMER	8
ŠOLA V STIKU Z LOKALNO SKUPNOSTJO	9
VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	10
GIMNAZIJA CELJE - CENTER JE KREATIVNI PROSTOR ZA UČENCE IN UČITELJE	11
KREATIVNOST IN MOTIVACIJA – POMEMBNA DVOJICA ZA RAZVOJ USTVARJALNOSTI	12
1. VAJA	14
2. VAJA	18
3. VAJA	20
4. VAJA	22
5. VAJA	26
VIRI IN LITERATURA	30

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

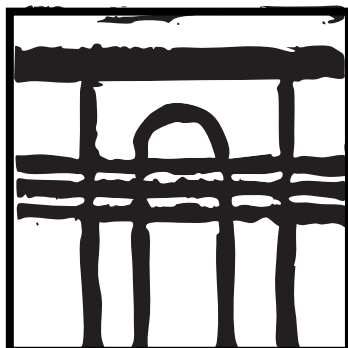
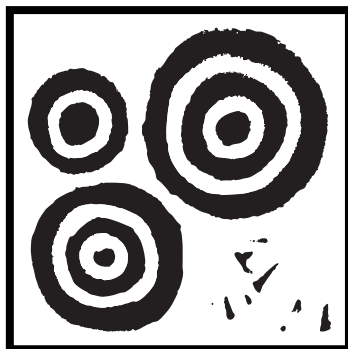
UVOD

Mogočno poslopje Gimnazije Celje – Center danes predstavlja največjo ohranjeno in edino javno secesijsko zgradbo v Celju.

Secesija se je kot arhitekturni in likovni slog v Evropi pojavila ob koncu 19. stoletja in trajala do prve svetovne vojne, ko je počasi začela izginjati iz umetniškega prostora. Spremenjeni pogledi so se odražali v vseh pogledih umetnosti: v arhitekturi, likovni umetnosti, slikarstvu, kiparstvu idr. Secesija je takrat predstavljala kratek odstop od takrat obstoječih in dobro poznanih likovnih praks. Večinoma so bile secesijske stavbe celostne umetnine svojega časa, tako zaradi oblikovanja zunanosti kot tudi zaradi dekorativnosti interierjev, stavbnega pohištva in notranje opreme. Stavba GCC je do danes ohranila historično funkcijo in bila skrbno obnovljena po spomeniškovarstvenih pričakovanjih.

Veličasten arhitekturni koncept javnega poslopja z razgibanimi strešinami, s stavbnimi masami ter z značilnimi secesijskimi oblikami zunanjščine ustvarja celovito arhitekturo iz začetka 20. stoletja. S svojo umeščenostjo v prostor predstavlja pomembno in kakovostno prostorsko dominantno v severnem zaključku starega mestnega jedra.

Vsi, ki sobivamo v tako pomembnem arhitekturnem spomeniku, zelo dobro vemo, kaj pomeni kulturna dediščina, kako jo ohranjati, zanjo skrbeti in to tudi privzgojiti mladim, ki v njej pridobivajo znanje in si ustvarjajo prihodnost.

DEDIŠČINA

Pojem dediščina se danes uporablja vse pogostejše, saj je zavedanje o njeni ohranitvi preseglo vsa pričakovanja. Po premisleku o vprašanju, kako dediščino vključiti v vzgojno-izobraževalne procese, ugotovimo, da jo na nezavedni ravni implementiramo skoraj v vseh procesih vzgoje in izobraževanja. Za uspešno razvijanje pozitivnega občutka do preteklih zapuščin obstaja več načinov, a vse imajo cilj, da mladostniki artefakte iz preteklosti vidijo in prepoznajo. S tem bogatijo razvoj, vzpostavljajo odnos do preteklosti, hkrati pa je to tudi vzpodbuda za njihovo lastno raziskovanje zgodovine z zavedanjem, da to vpliva na sedanost in na prihodnost. V prispevku so nanizani primeri dobrih praks vključevanja dediščine v izobraževalni proces, različni pristopi, s pomočjo katerih lahko krepimo skrb za preteklost in ugotovitve, da razumevanje in spoštovanje preteklosti pomeni kakovostnejše življenje – dijakov in učiteljev – tako v osebni kot v profesionalnem svetu. Vedeti moramo, da je mogoče z medpredmetnim povezovanjem dediščino preplesti s celotnim učnim načrtom. Pri tem pa je pomembna aktivna vloga vseh deležnikov v vzgoji in izobraževanju.

GIMNAZIJA CELJE – CENTER JE KULTURNI SPOMENIK

Mogočno poslopje Gimnazije Celje - Center (v nadaljevanju GCC) danes predstavlja največjo ohranjeno in edino javno secesijsko zgradbo v Celju. Secesija se je kot arhitekturni in likovni slog v Evropi pojavila ob koncu 19. stoletja ter trajala do prve svetovne vojne, ko je počasi začela izginjati iz umetniškega prostora. Spremenjeni pogledi so se odražali v vseh pogledih umetnosti; v arhitekturi, likovni umetnosti, slikarstvu, kiparstvu idr. Secesija je takrat predstavljala hipni odstop od takrat obstoječih in dobro poznanih likovnih praks. Večinoma so bile secesijske stavbe celostne umetnine svojega časa, tako zaradi oblikovanja zunanosti kot tudi zaradi dekorativnosti interjerjev, stavbnega pohištva in notranje opreme. Stavba GCC je do danes ohranila historično funkcijo in bila skrbno obnovljena po spomeniškovarstvenih pričakovanjih (Kerbavec, et al., 2012). Veličasten arhitekturni koncept javnega poslopja z razgibanimi strešinami, s stavbnimi masami ter z značilnimi secesijskimi oblikami zunanjsčine ustvarja celovito arhitekturo iz začetka 20. stoletja. S svojo lokacijo predstavlja pomembno in kvalitetno prostorsko dominantno v severnem zaključku starega mestnega jedra (prav tam). Vsi, ki sobivamo v tako pomembnem arhitekturnem spomeniku, zelo dobro vemo, kaj pomeni kulturna dediščina, kako jo ohranjati, zanjo skrbeti in to tudi privzgojiti mladostnikom, ki po njej kleno in samozavestno korakajo. V nadaljevanju prispevka je predstavljeno, kako na GCC v šolski sistem vpletamo skrb za dediščino, naše sodelovanje z zunanjimi institucijami in projekt Orisi odstopanja.

IMPLEMENTACIJA KULTURNE DEDIŠČINE V ŠOLSKI VSAKDAN

Na Gimnaziji Celje - Center (v nadaljevanju GCC) izvajamo tri izobraževalne programe: gimnazija, umetniška gimnazija – likovna smer (v nadaljevanju UG) in program predšolska vzgoja. Pri načrtovanju pouka, projektnih in obšolskih aktivnostih sledimo kurikularnim smernicam, obenem pa z vključevanjem sodobnih pedagoških trendov in strateških dokumentov poskušamo čim jasneje slediti ciljem globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Tome, Bogataj, Sedej (2011, str. 94) pravijo, da je kulturna dediščina skupek vseh področij človekovega delovanja in da se »/.../ prepleta praktično z vsemi različnimi segmenti kurikulumov v vzgoji in izobraževanju.« Ravno zaradi tega lahko dediščina postane vezni člen in stičišče vseh predmetnih področij.

2.1 Kultura in umetnost v izobraževanju

Vsi deležniki v vzgoji in izobraževanju se moramo dobro zavedati pomena umetnosti in kulture v učnem procesu. Ravno zaradi tega ju moramo dosledno in smiselno vključevati

v šolski vsakdan. Bucik in Požar Matijašič (2008) pravita, da sta za učinkovit razvoj mladostnika izjemno pomembna dva vidika: vzgoja v umetnosti in vzgoja z umetnostjo. Slednji vidik spodbuja pri mladostniku splošne učne spretnosti in znanja ter pozitiven odnos do šole kot vzgojno-izobraževalne institucije. Vzgoja v umetnosti pa razvija različne načine mišljenja ter izražanja skozi umetniške forme – ples, glasbo, gledališče, vizualne vsebine idr. Vse to pa pripomore k izboljšanju odnosa do šole in učenja ter povečanju mladostnikove kulturne identitete. Iz tega je razvidno, da vključevanje v katero koli panogo umetnosti izboljšuje ne le odnos do šolskega dela, temveč tudi dviguje kvaliteto življenja in razvija še kako pomembne vrednote. Musek (2008, str. 79) pravi, da so vrednote v nekem družbenem in kulturnem okolju izjemnega pomena, da so »/... / izraz samega jedra človeštva in človeških kultur.« Pri svojem delu se kot učiteljica umetnostne zgodovine, risanja in slikanja ter likovne umetnosti z umetnostjo srečujem dnevno. To mi omogoča, da v učni proces ustvarjanja in kreativnosti dnevno vključujem vse panoge umetnosti, kar pomeni, da se dijaki srečujejo s številnimi umetniškimi vsebinami. Strokovni predmeti predstavljajo kreativno paleto ustvarjalnosti znotraj učnega načrta – dijaki lahko svojo individualno in avtentično kreativnost izražajo na številne načine z mnogimi likovnimi sredstvi. V učnem načrtu je prav tako veliko prostora za učiteljevo lastno ustvarjalnost/tvornost pri izbiri likovnih nalog in številnih drugih umetniških projektov. V zadnjem času je video umetnost postala medij, s pomočjo katerega dijaki najraje odkrivajo in raziskujejo različne probleme ter iščejo številne odgovore na vprašanja, ki jih zanimajo, s katerimi se srečujejo. Lukan (2008, str. 69) pravi, da je video odličen del pedagoškega procesa, saj združuje nemalo predmetnih področij in s tem vzpodbuja številna medpredmetna povezovanja. Pri tem pa se krepí mladostnikov širši pogled na različne situacije. Prav cilj medpredmetnega povezovanja v šoli je povezava različnih znanj oz. vedenj. Mladostniki tako pridobijo bolj celostno znanje, ki je zagotovo trajnejše in uporabnejše, hkrati pa tudi odprto za nadgradnjo ob vseživljenjskem učenju. Povezati je mogoče navidezno sorodne predmete, npr. matematiko in fiziko, slovenščino in zgodovino ali geografijo, različne tuje jezike itd. To so mnogokrat potrdile že stare šolske prakse, v zadnjem času pa predstavljajo izziv tudi medpredmetne povezave predmetov, za katere se zdi, da jim je težko najti skupni imenovalac. Tako smo pri projektu Orisi odstopanja povezali koncept z (umetnostno) zgodovino, likovno teorijo, bivalno kulturo in glasbo. Slednja je podkrepila vsebinski ter vizualni del.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

DEDIŠČINA JE AKTIVNO VKLJUČENA V BARVIT PREDMETNIK UMETNIŠKE GIMNAZIJE – LIKOVNA SMER

Program umetniška gimnazija – likovna smer daje naši šoli posebej barvit pečat. Gre za izjemen program, pri katerem so, poleg splošno-izobraževalnih predmetov, v ospredje postavljeni umetniški/humanistični predmeti (risanje in slikanje, umetnostna zgodovina, likovna teorija, bivalna kultura, plastično oblikovanje, osnove varovanja dediščine in predstavitvene tehnike). Pri predmetu bivalna kultura pa se dijaki konkretnije dotaknejo vsebin, ki se prepletajo z dediščino. »Predmet bivalna kultura je strokovni predmet na umetniški gimnaziji – likovna smer, ki se ukvarja z načinom življenja ljudi in njihovo kulturo skozi prostor in čas. Raziskovanje bivalne kulture je povezano z narodno identiteto in s kulturno pripadnostjo posameznika, ki skozi raznolikost in različnost oblikovanega prostora in krajine spoznava kontinuiteto razvoja svojega naroda v primerjavi z drugimi. Pojem bivalna kultura zajema način življenja v grajenem in širšem življenjskem okolju s poudarkom na varovanju okolja, izkoriščanju čistih energij in na povezanosti človeka z naravo.« (Kralj Pavlovec, 2010, str. 5)

Dijaki pri tem predmetu krepijo narodno identiteto, se naučijo spoštovati kulturno dediščino in pridobijo kakovostno znanje s področij etnologije, arhitekture, urbanizma in razvoja prostora. Dijaki programa UG v začetku šolskega leta vsem prvošolcem predstavijo GCC – zgodovinsko pomembnost šole, njeno delovanje skozi čas, umetniško obdobje – secesijo in številne arhitekturne posebnosti. Na takšen način mladostnike ozaveščamo o pomenu kulturne dediščine pri nas in tudi drugje.

ŠOLA V STIKU Z LOKALNO SKUPNOSTJO

Ključ za uspešno uresničevanje ciljev na področju kulturno-umetnostne vzgoje je široko odpiranje šolskih vrat navzven, povezovanje šole z različnimi deležniki in aktivno sodelovanje z lokalno skupnostjo, ki za šolo pomeni neposredni stik z okoljem ter možnost, da z različnimi projekti in sodelovanji raziskuje in razrešuje izzive sodobnega urbanega življenja. Sodelovanje z območno enoto Zavoda za varstvo kulturne dediščine Republike Slovenije (v nadaljevanju ZVKDS) na GCC ne pomeni le iskanje soglasij za različne investicijske in vzdrževalne posege, pač pa aktivno sodelovanje vodstva, učiteljev in dijakov, ki skušajo iskati ravnotežje med kulturno-varstvenimi smernicami in sodobnim šolskim utripom, ki izhaja iz podobe šole. Leta 2012 smo v sodelovanju z ZVKDS izdali monografsko publikacijo ob 100-letnici poslopja GCC. V njej smo predstavili temeljito raziskavo o pomenu secesije v stavbni dediščini mesta, države in Evrope. Sodelavci ZVKDS skupaj z dijaki in vodstvom šole iščemo rešitve za preoblikovanje šolskih prostorov (idejni projekt za podstrešje šole, urejanje hodnikov, učilnic), poleg tega pa se strokovni sodelavci ZVKDS aktivno vključujemo tudi pri predmetu osnove varovanja dediščine na umetniški gimnaziji – likovna smer. Pomembna partnerja šole sta tudi Muzej novejšje zgodovine Celje (v nadaljevanju MNZC) in Zgodovinski arhiv Celje. V sodelovanju z obema institucijama skoraj vsako leto pripravimo odmevne razstavne projekte, ki se nanašajo zlasti na manj znana zgodovinska dejstva, ki so neposredno povezana s šolo (npr. razstava o zgodovini celjskega Aerokluba, ki s svojimi začetki sega v stavbo GCC, kjer je bilo konec dvajsetih let preteklega stoletja izdelano prvo jadralno letalo; pa odmevna ulična razstava o mladostnem utripu v mestu po koncu II. svetovne vojne, ki smo jo pripravili v okviru projekta Naših 100 + ..., s katerim vsako leto v medgeneracijskem dialogu posvetimo obletnico poslopja šole).

Otroški muzej, ki domuje pod okriljem MNZC, vsako leto ponudi ustvarjalni poligon za ustvarjalne delavnice in lutkovne predstave dijakov programa predšolska vzgoja, in sicer za vrtčevske otroke iz Celja in regije, širše pa tudi vzgojo in učenje o pomenu ter cilju muzealske dejavnosti. V lanskem letu je v tej kooperaciji nastala tudi odmevna razstava Zabavna matematika, ki so jo s pomočjo muzejskih kustosov kurirali učitelji in dijaki GCC. Pregledna razstava Živeti v mestu je vsako leto del medpredmetnega šolskega projekta Celje, mesto moje mladosti, ki smo ga zasnovali kroskurikularno z namenom, da prvošolci spoznajo zgodovino mesta in okolja, v katerem bodo preživeli svoja srednješolska leta. Zgodovinski arhiv je pomemben partner pri ohranjanju šolskih gradiv in predmetov, obe instituciji pa se dobro povezujeta tudi z vsebinami strokovnega modula Družboslovje za otroke v programu predšolska vzgoja (obiski, spoznavanje arhivskih postopkov in iskanja arhivskih gradiv, povezovanje dejavnosti institucij z državljsko vzgojo v vrtcih idr.).

V letu 2018 se je GCC aktivno priključila tudi vseslovenskemu projektu Poletna muzejska noč – dijaki umetniške gimnazije so v sodelovanju z učiteljico bivalne kulture in osnov varovanja dediščine pripravili pregledno vodenje po poslopju šole – s poudarkom na arhitekturnih posebnostih, ki so jih vpletli v šolske zgodbe in zgodbe mesta preteklega stoletja.

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Če kulturno dediščino dojamemo kot skup dobrin preteklosti, ki jih neka skupnost opredeli kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij, potem je to vsebina, ki bi morala prežemati sleherno poro procesa vzgoje in izobraževanja. V zadnjih letih, ko v ospredje (pa četudi zaenkrat bolj na papirju kot v praksi) vedno bolj vstopa pomen vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj in t. i. globalnega učenja, se nujnost vključujočega izobraževalnega procesa še krepi, saj na nek način predstavlja edino pozitivno upanje za pripravo mladih na svet prihodnosti, ki lahko z zavedanjem pomena neke pozitivne in negativne tradicije povede družbo v boljši jutri.

Nekdanji ravnatelj GCC Gregor Deleja je zapisal: »Eden ključnih izzivov, ki potrebuje veliko systemske volje, je »razpredmetenje« splošno-izobraževalnega dela šolstva po celotni vertikali in iskanje novega stika med jezikovnim, humanističnim in naravoslovnim, ki v tem trenutku ločujejo populacijo učečih na tri različne bregove nadarjenosti in trendovsko polarizacijo v tehnično-naravoslovno smer. Drugi izziv je združevanje formalnega in neformalnega izobraževanja, ki vendarle stremita k istemu cilju, drugačna je le aktualna namembnost. Formalno izobraževanje je tisto, ki naj bi nas pripeljalo do formalno potrjenih izobraževalnih rezultatov (stopnja izobrazbe, diploma, kvalifikacija) in omogoča delodajalcu sistematičen vpogled v kandidatovo znanje. Neformalno izobraževanje pa je tisto, ki ni namenjeno pridobivanju spričevala ali diplome, temveč zadostitvi interesov in razvoju novih kompetenc udeležencev. Pri slednjem gre za pridobivanje, razširjanje, obnavljanje, posodabljanje in poglobljanje znanja, kjer ni nujno, da se pridobljeno znanje dokazuje z javno veljavno listino. Trendi pedagoško naprednih držav neformalnemu in priložnostnemu učenju odmerjajo zelo pomembno vlogo pri izboljšanju vseživljenjskega procesa učenja, pri nas pa ga sramežljivo skrivamo, saj zaradi nezmožnosti vzpostavitve merljivih kriterijev in standardizacije ne moremo vzpostaviti sistema točkovnega ocenjevanja, ki ga naš storilnostno naravnani šolski sistem še posebej čisla. Kljub takšnemu stanju pa družbeni trendi ubirajo svoje poti in vedno pomembnejše postaja dejstvo, da se priznajo znanje, spretnosti in kompetence ne glede na način, kraj, namen in čas pridobitve. Škoda, da si ne priznamo, da bi z »razpredmetenjem« in s priznavanjem neformalnega izobraževanja naš sistem pridobil ogromno – tudi ugled zunaj meja naše domovine. Čudno je, da pri vseh »varčevalnih« ukrepih v šolstvu, še ne znamo izračunati, da bi se tako lahko pocenilo in skrajšalo formalno izobraževanje, da o brisanju socialnih mej, ki jih tako uspešno črtamo tudi s pomočjo šolstva, niti ne izgubljam besed.«

Kulturna dediščina ter institucije, ki ohranjajo, obnavljajo in varujejo stvarni in nestvarni spomin, so v zgornjem kontekstu idealni mediatorji in kreativni poligoni srečevanja formalno veljavnega in neformalno potrebnega – v tem okviru bi bilo treba iskati modele sodelovanja, predvsem v mejah neformalnega, saj so to prostori drugačnega učenja, ki mora biti kar se da neposredno in izkustveno. Modele za neposredno projektno delo vpeto v šolski prostor, ki bi ga morali razbremeniti urnih spon posameznih predmetov. Gre namreč za popoln stik vsega, kar je rezultat ustvarjalnosti človeka na vseh področjih in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v nekem prostoru. Zaradi njene zgodovinske, kulturne in civilizacijske sporočilne vrednosti je spoštovanje in varovanje kulturne dediščine zaveza naroda in vsakega posameznika ter bi kot taka morala biti pedagoška dogma za celoten proces vzgoje in izobraževanja. V tem primeru bi za učečega kulturna dediščina tudi neposredno z njenimi varuhi morala ponujati priložnosti za izkustveni stik izven projekcijskih platen in interaktivnih tabel v učilnicah ter z dosežki in napakami družbe preteklosti šolam pomagala graditi realna in stvarna izhodišča sedanjosti za iskanje možnih prihodnosti.

GIMNAZIJA CELJE - CENTER JE KREATIVNI PROSTOR ZA UČENCE IN UČITELJE

Kreativnost in kreativni proces sta ključna pri ustvarjanju novega znanja, družbenega napredka in dosežkov najvišje vrednosti. Kreativnost spremlja celoten razvoj posameznika in družbe ter predstavlja izjemno razgibano, večplastno in kompleksno področje; pod plašč kreativnosti lahko uvrstimo širok razpon aktivnosti ali idej, od ožjih pa do najširših, kjer govorimo o kreativnosti kot celotnemu sistemu vrednot in filozofskih pogledov. Kreativnost je torej mogoče predstavljati kot enega osnovnih kognitivnih dejavnikov v mišljenju posameznika ali pa kot gibalno celotnega družbenega razvoja in napredka. V določeni meri je kreativnost prisotna prav na vseh področjih človekovega mišljenja in delovanja. Prav zaradi tega mora biti brezkompromisno vključena v vzgojno-izobraževalni vsakdan slehernega otroka in mladostnika.

Na Gimnaziji Celje - Center (v nadaljevanju GCC) imamo vsi deležniki veliko različnih priložnosti za razvijanje individualne kreativnosti ter usvajanja novih znanj. Učitelji na GCC smo člani strokovnih društev in združenj, s prispevki v strokovni publicistiki in aktivnim sodelovanjem na regijskih, nacionalnih in mednarodnih konferencah ter študijskih skupinah pa predstavljamo svoje kreativno/strokovno delo strokovni in širši javnosti ter hkrati ostajamo v stiku s trendi v sodobnem šolstvu. K temu nas zavezuje tudi naša vizija in podoba, ki si ju je šola v preteklem desetletju ustvarila v javnosti, ter tudi priznanja, ki so v zadnjih letih potrdila, da je naše delo kakovostno in strokovno: zlasti Kumerdejevo – najvišja nagrada v slovenskem šolstvu, ki smo jo prejeli leta 2016; in letošnji naziv – Točka za nadarjene dijake mreže European Talent Support Network, ki nam jo je podelila Evropska komisija.

V šolskem okolju, ki je živ organizem, poskušamo učitelji in vodstvo šole s kreativnimi pristopi približati in povezati številna znanja ter predmetna področja. To nam uspeva s številnimi medpredmetnimi povezavami, šolskimi, nacionalnimi in mednarodnimi projekti, mobilnostjo dijakov in učiteljev, članstvom v nacionalnih in mednarodnih zvezah, raziskovalno dejavnostjo, obšolskimi dejavnostmi in javnimi manifestacijami znanja in ustvarjalnosti učiteljev ter dijakov. GCC je prostor, ki mladostnikom in učiteljem nudi učinkovit in celovit kreativni poligon za iskanje izzivov in poti v kariernem ter osebnostnem razvoju. Na šoli ponujamo dijakom več kot 50 različnih obšolskih dejavnosti, s katerimi jim omogočimo pridobivanje izjemno pomembnega neformalnega znanja. Neformalno izobraževanje je tisto, ki ni namenjeno pridobivanju spričevala ali diplome, temveč zadostitvi interesov in razvoju novih kompetenc udeležencev. Pri neformalnem izobraževanju gre za pridobivanje, razširjanje, obnavljanje, posodabljanje in poglobljanje znanja, kjer ni nujno, da se pridobljeno znanje dokazuje z javno veljavno listino. Trendi pedagoško naprednih držav neformalnemu in priložnostnemu učenju odmerjajo zelo pomembno vlogo. Temu sledimo tudi na GCC, kljub temu, da naš šolski sistem za tovrstno celostno prenovu ali pa razumevanje še ni povsem »zrel«.

KREATIVNOST IN MOTIVACIJA - POMEMBNA DVOJICA ZA RAZVOJ USTVARJALNOSTI

Kreativnost brez motivacije skorajda ne sestoji. Brez pozitivne združitve teh dveh dejavnikov težko govorimo o kakršnem koli uspehu. Ravno te pozitivne značilnosti namreč odločno vplivajo na zmožnost in razpon kreativnosti v umetnosti in tudi širše. Brez določene (visoke) stopnje motivacije ni mogoče pričakovati presežkov, inovacij in izjemnih del. Tudi največji potenciali oz. ideje bodo za vedno ostali prekriti s prahom, če posameznik ne premore zadostne lastne/notranje motivacije in želje, da se v konkretno situacijo poglobi, združi moč, koncentracijo in znanje ter premaga ovire na poti in pripelje kreativni proces do konca. Motivacija je torej nujno potrebna za kreativnost. Ob tem pa se moramo učitelji zavedati, da motivacija ni kategorija, na katero ni moč vplivati – ravno nasprotno, notranja motivacija in motivacija iz okolja sta tisti, ki poganjata motor kreativnosti. »Dokazi potrjujejo, da kjer koli se že kaže stopnja notranje motivacije, lahko to okrepimo in ji pomagamo (z)rasti. Motivacija ustvarjalnosti bi torej bila v tem, da skuša posameznik čim popolneje razviti svoje potenciale v interakciji z okoljem, v katerem živi« (Trstenjak, 1981, str. 137). Vsi deležniki v vzgoji in izobraževanju imamo zelo veliko vlogo pri vzpodbujanju mladostnikove motivacije in njegove lastne kreativnosti.

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 4. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

1. vaja

GRAFIČNA TEHNIKA - LINOREZ

Linorez je visokotiskarska grafična tehnika, podobna lesorezu, vendar se namesto lesa uporablja linolej, ki je mehkejši in omogoča bolj tekočo, gibko risbo. Tehnika je priljubljena v šolah in pri sodobnih umetnikih zaradi enostavnosti materiala in izrazne moči.

ZNAČILNOSTI TEHNIKE

Umetnik zarezuje risbo v linolej, mehko gumo podobno površino. Tiska se tisti del površine, ki ostane neizrezan – torej izbočeni deli. Tehnika temelji na principu visokega tiska (kot lesorez). Linorez omogoča čiste linije, grafično jasnost in razmeroma hitro delo.

POSTOPEK DELA

Priprava matrice:

Uporabi se kos linoleja (lahko mehkejši ali trši – za več podrobnosti). Površina naj bo čista in gladka.

Prenos motiva:

Motiv se nariše neposredno na linolej s svinčnikom ali flomastrom. Pomembno: odtis bo zrcalna slika – posebej pomembno pri besedilu!

Izrezovanje:

Z grafičnimi rezili (V- in U-oblike) se izrežejo vsi deli, ki naj ostanejo beli. Neizrezani del ostane dvignjen in bo sprejel barvo.

Barvanje:

Površina se enakomerno premaže s tiskarsko barvo s pomočjo valjčka. Uporabi se posebna barva za visokotisk (na oljni ali vodni osnovi).

Tiskanje:

Na pobarvan linolej se položi grafični papir.

Odtisnemo lahko:

ročno (z leseno žlico, kostjo, ročnim pritiskom)
ali s pomočjo grafične preše

Sušenje in signiranje:

Ko je odtis suh, se signira (številka odtisa, podpis, letnica).

LIKOVNE ZNAČILNOSTI

Čiste, izrazite linije in kontrasti

Možnost enostavnih ali zelo kompleksnih motivov

Poudarjen ritem, plošnost, okrasnost, grafična moč

Možen tudi barvni linorez z več matricami ali postopnim rezanjem (t. i. redukcijski linorez)

PREDNOSTI LINOREZA

Enostavnejši od lesoreza – primeren tudi za začetnike

Mehka podlaga omogoča tekoče linije in oblike

Ni potrebnega veliko orodja (rezila, valjček, barva)

Primeren za serije odtisov – delo je ponovljivo

Linorez - K67 v povezavi s secesijo naše šole

Grafična tehnika - linorez

Ključne besede: kiosk K67, secesija, modularnost, vzorci, GCC ograja, šolski zvonec ...

Dijaki boste raziskovali estetske, arhitekturne in kulturne povezave med K67, secesijo in sodobno modularno arhitekturo. Vaša naloga bo ustvariti linorez, ki poudarja perspektivo, "občutek brezčasnosti" in črno-beli kontrast, pri čemer raziskujete tudi modularnost in elegantne linije secesijske umetnosti - stopnišče GCC, stavbno pohištvo, šolski zvonec, vrata ...

Navodila za izvedbo

- Uvodna predstavitev kioska K67, njegove modularnosti in njegove vloge v sodobnem urbanem prostoru.
- Kratka razprava o secesiji, s poudarkom na elegantnih geometrijskih vzorcih, linijah in estetskih principih tega časa.
- Pogovor o pomenu modularnosti in brezčasnosti v arhitekturi.

Skiciranje in priprava

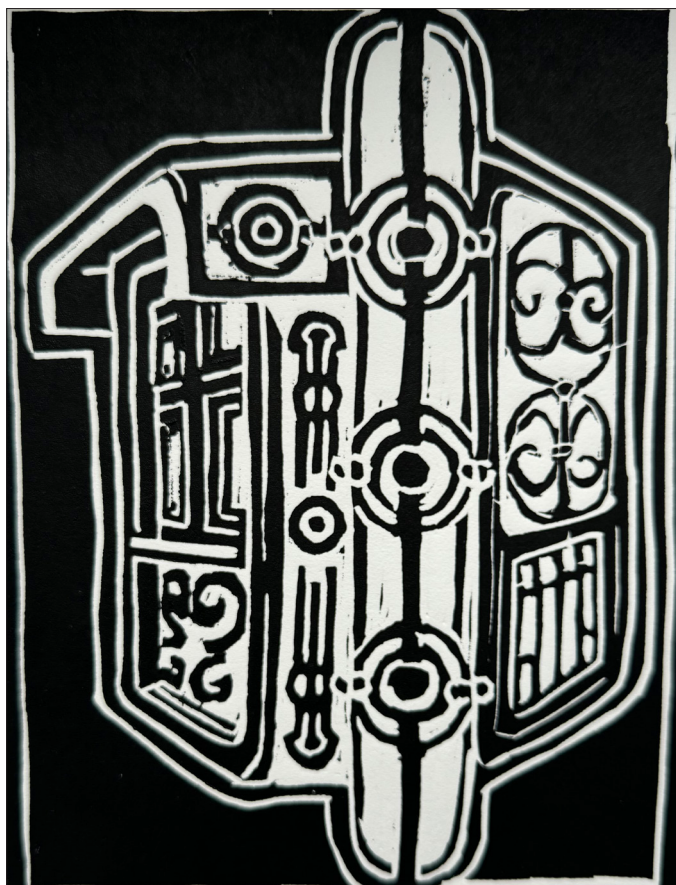
- Najprej skicirajte zasnovo svojega linoreza, pri čemer kombinirajte elemente modularnosti K67 s secesijskimi okraski in perspektivo (GCC stopnišče, stavbno pohištvo - vrata).
- Poudarek na črno-belem kontrastu in ponavljajočih se geometrijskih vzorcih.

Priprava plošče in pripomočki

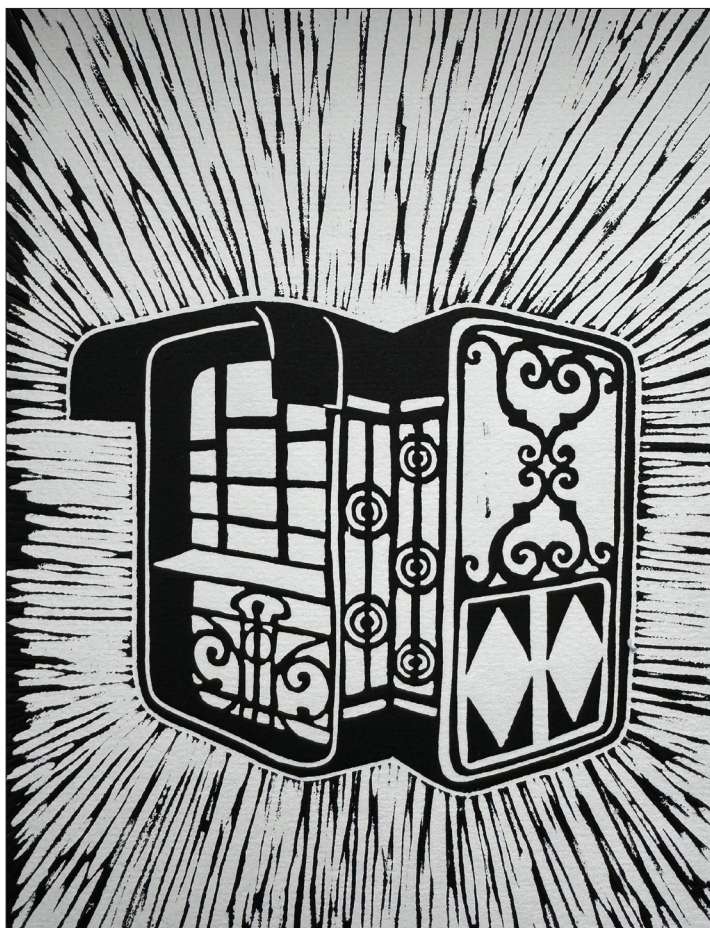
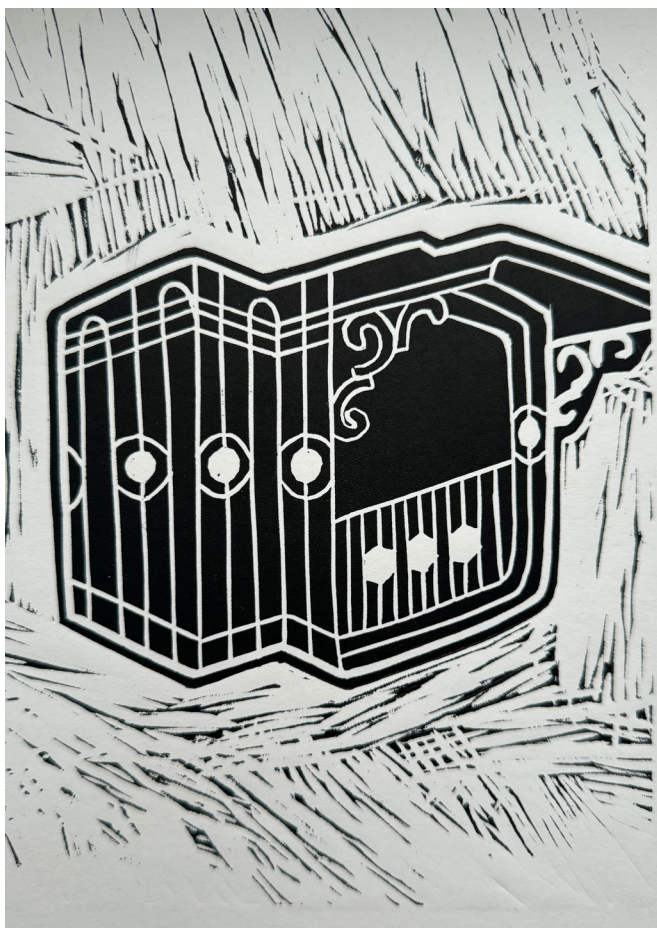
- Prenos skice na grafično ploščo - linolej.
- Uporaba linorezarskih orodij za izrezovanje linij.

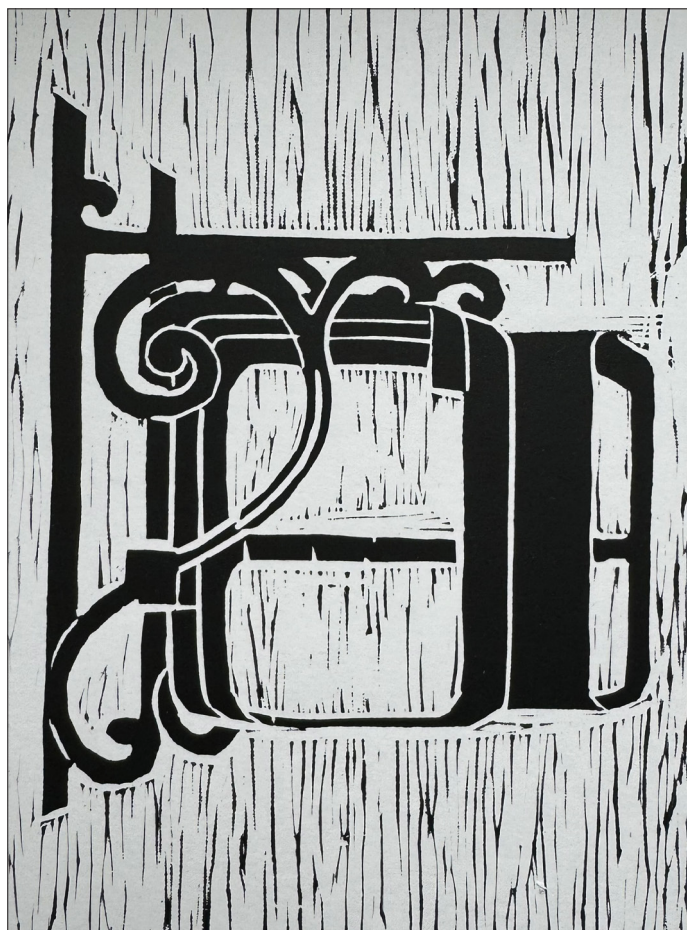
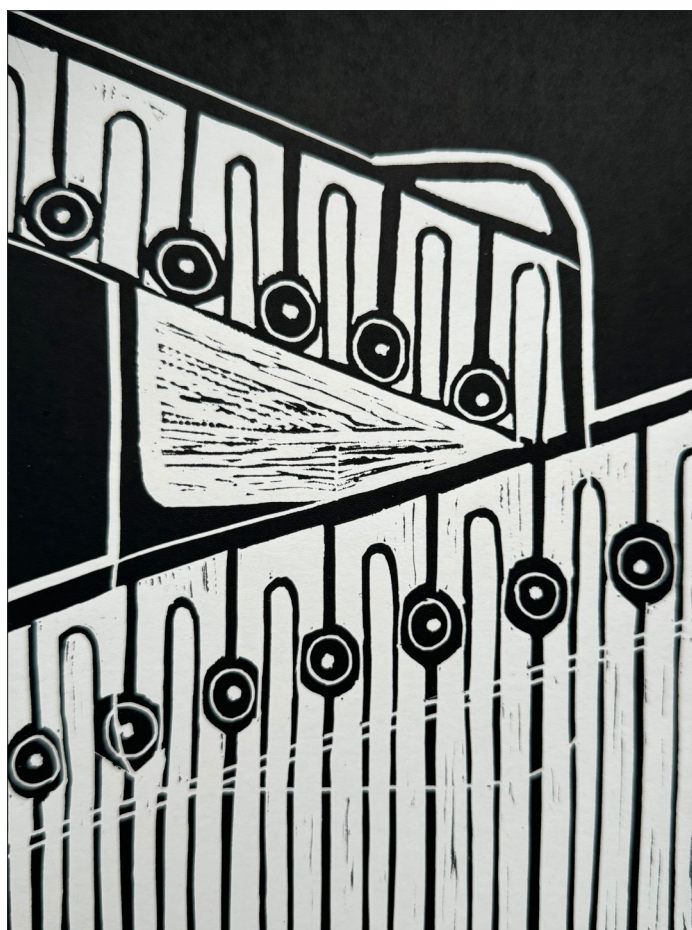
Tiskanje in zaključek

- Zaključna refleksija o povezavi med tradicijo secesijske umetnosti in sodobno arhitekturno modularnostjo, ki je zaobjeta v K67.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 4. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

2. vaja

ŠTUDIJSKA RISBA TIHOŽITJA

CILJI

- Razviti spretnosti natančnega opazovanja oblik in proporcij,
- urediti konstrukcijsko risbo z uporabo osnovnih teles (valj, krogla, stožec),
- razumeti in uporabiti kompozicijska načela (ravnotežje, poudarek, razmerja),
- vaditi senčenje za doseg volumna in globine prostora.

NAVODILA ZA DELO

S postavitvijo začni premišljeno:

Na listu najprej določi kompozicijo – kje bodo predmeti, kje praznine.

Upoštevaj kompozicijska načela: stabilnost, hierarhija, dinamičnost.

Konstrukcijska risba

Z rahlo risbo konstruiraj osnovne oblike predmetov (valj za vrč, krogla za jabolko, škatla za podstavke).

Uporabi vodilne linije za postavitev v perspektivo.

Razvij obliko z risbo

Nadaljuj z risanjem detajlov, robov, prekrivanj – pazi na proporce med predmeti.

Vključi tudi draperijo (zlaganje tekstila), vendar naj ne prevlada nad glavnimi predmeti.

Senčenje in volumen

Določi vir svetlobe.

Začni s senčenjem – plasti tonov naj ustvarijo občutek volumna.

Poudari kontraste: svetlo-temno, mehki vs. ostri robovi.

Zaključek

Ocenjuj kompozicijo – ali je uravnotežena?

Dopolni ozadje po potrebi z rahlim tonom (da predmeti ne "plavajo" v praznem prostoru).

LIKOVNO-TEORETIČNI POJMI

konstrukcija z osnovnimi telesi (valj, krogla, stožec, kocka)

proporci in razmerja

svetlo-temno, tonska lestvica

kompozicijska načela (ravnotežje, poudarek, ritem)

tekstura (steklo, keramika, tekstil)

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 4. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

3. vaja

Likovna naloga: Risanje prostora

Cilj:

- Opazovati in interpretirati značilnosti prostora, v katerem se nahajamo (npr. učilnico, hodnik, knjižnico ali katerikoli drug poznan prostor).
- Vaditi kompozicijo, perspektivo in uporabo svetlobe ter senc pri upodabljanju arhitekturnih elementov.
- Razvijati osebni pogled na vsakdanje okolje in ga kreativno izraziti.

Materiali:

- Risalni papir (lahko A3 ali A4, glede na razpoložljivost)
- Svinčik (lahko oglje ali barvice, če so na voljo)
- Radirka
- Barve (akrilne, vodene barve, tempera ipd.) in čopič, če želite dodati barvno noto

Potek naloge

Ura 1: Opazovanje in priprava skice

1. Opazovanje prostora:

- Pred začetkom si vzemite nekaj minut in si natančno oglejte prostor, v katerem se nahajate.
- Osredotočite se na pomembne elemente: arhitekturne detajle (okna, vrata, stene, tla), svetlobo, sence ter predmete, ki popestrijo okolje.

2. Načrtovanje kompozicije:

- Razmislite, kateri del prostora boste upodobili in kakšen bo vaš pogled (pogled iz vogala, ravno spredaj, z višje ali nižje perspektive).
- Predstavite si, kako boste razporedili posamezne elemente, da bo risba uravnotežena in zanimiva.

3. Izdelava osnutka:

- Na papirju rahlo narišite osnovno skico prostora.
- Uporabite lahke linije, da boste kasneje lažje popravljali oblike in dimenzije.
- Ne pozabite označiti osnovnih perspektivnih linij, ki vam bodo pomagale pri pravilni razporeditvi elementov.

Izvedba in dokončanje dela

1. Dodelava risbe:

- Na osnovi pripravljenega osnutka nadaljujte z natančnejšim risanjem.
- Posvečajte pozornost svetlobnim virom: kje pada svetloba, kako nastajajo sence in kako se spreminja intenziteta svetlobe v prostoru.
- Uporabite tehniko senčenja (lahkote in temnejše tone) za ustvarjanje tridimenzionalnega učinka.

2. Osebna interpretacija:

- Razmislite, kako lahko skozi svojo risbo izrazite tudi svoje čustveno doživljanje prostora.
- Lahko poudarite določene detajle, ki so vam posebej pomembni ali zanimivi, in jih ustvarite v večjem kontrastu.

3. Zaključek:

- Preglejte svoje delo in popravite morebitne netočnosti.
- Če imate še čas, dodajte detajle, ki bodo poudarili značilnosti prostora (npr. teksturo stene, vzorce na tleh, refleksije svetlobe).
- Delo zaključite tako, da ga pripravite za predstavitev ali razpravo v razredu.

Dodatni nasveti

• Perspektiva:

Razmislite o uporabi enotečne perspektive (enega bežnega točkovanja), ki vam bo pomagala ustvariti občutek globine.

• Svetloba in sence:

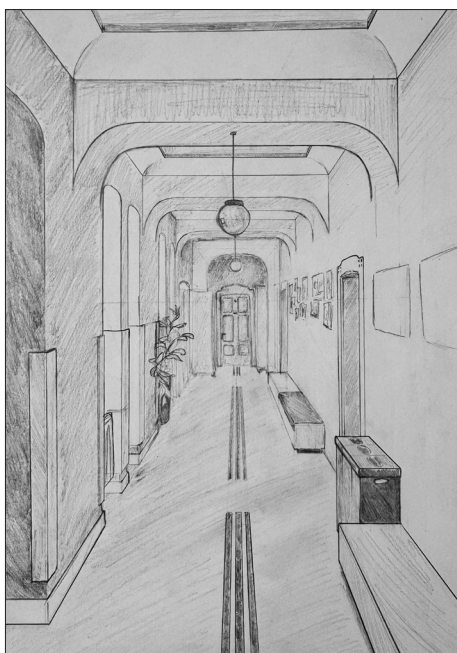
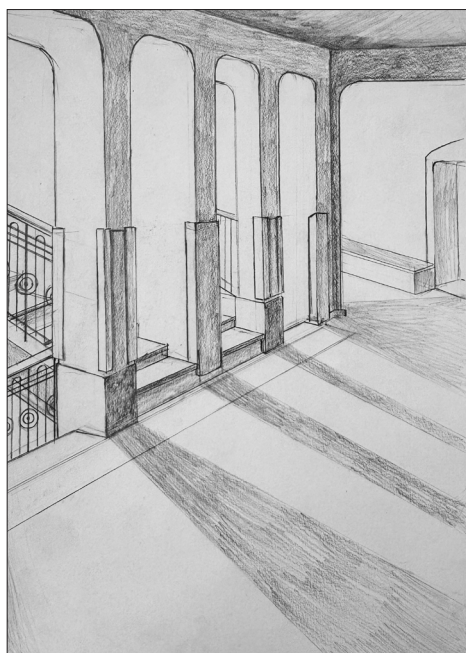
Eksperimentirajte z različnimi tehnikami senčenja, saj so sence ključne za prikaz volumna in razdalj.

• Osebni pristop:

Ni pomembno, da risba zgleda popolno. Pomembno je, da v njej čutite in pokažete svoj pogled na prostor ter da se naučite opazovati drobne detajle.

Ta naloga vam bo pomagala, da se osredotočite na vsakdanje okolje in ga skozi likovno izražanje doživite na nov način.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 4. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

4. vaja

Likovna naloga: TABLA NAVDIHA

Tabla navdiha je vizualno orodje, ki ustvarja fotografije z različnimi barvnimi paletami, oblikovanje in izražanje idej ter konceptov. Običajno vsebuje slike, detajle iz fotografij, tipografijo in druge (likovne) elemente, ki skupaj ustvarijo določeno vzdušje posameznika ali skupine.

CILJ NALOGE

- Raziskati in vizualno predstaviti osebni pogled na GCC (Gimnazijo Celje – Center),
- oblikovati mood board kot kolaž vtisov, barv, simbolov, predmetov, tekstov in tekstur, ki tvorijo identiteto in vzdušje šole,
- spodbujati vizualno pripovedovanje, kompozicijsko razmišljanje in oblikovalsko občutljivost.

NAVODILA ZA DELO

Zbiraj gradivo:

Fotografiraj svoje dnevno dogajanje na GCC – utrinke iz učilnic, hodnikov, detajlov, predmetov, trenutkov z odmora, pisanja, dela, pogleda skozi okno ...

Lahko vključiš tudi osebne predmete, simbolne elemente (kava, knjiga, rokopis, rastlina, računalnik, tipografijo, citat).

Uporabi tudi tipografijo (besede, stavki, misli), ki te povezujejo s šolskim vsakdanom.

Sestavi kolaž:

V digitalni obliki (v Canvi, Photoshopu, InDesignu, PowerPointu ...) ali ročno (izrezki, tisk, lepilo, papir). Vključi različne vizualne plasti: fotografije, ilustracije, texture, barvne vzorce, tipografijo. Poskrbi za kompozicijsko uravnoteženost in oblikovno estetiko.

Dodaj naslov in kontekst:

Izberi naslov mood boarda (npr. Ujeti trenutki, Kava in skice, Med zvonjenji, GCC flow).

Kratek opis (na hrbtni strani ali ob robu): Kaj si želel/a s kolažem povedati? Kako vidiš šolo skozi svojo vizualno pripoved?

LIKOVNE IN OBLIKOVALSKE SMERNICE:

Kompozicija: ravnotežje med elementi, poudarek, ponavljanje, kontrast.

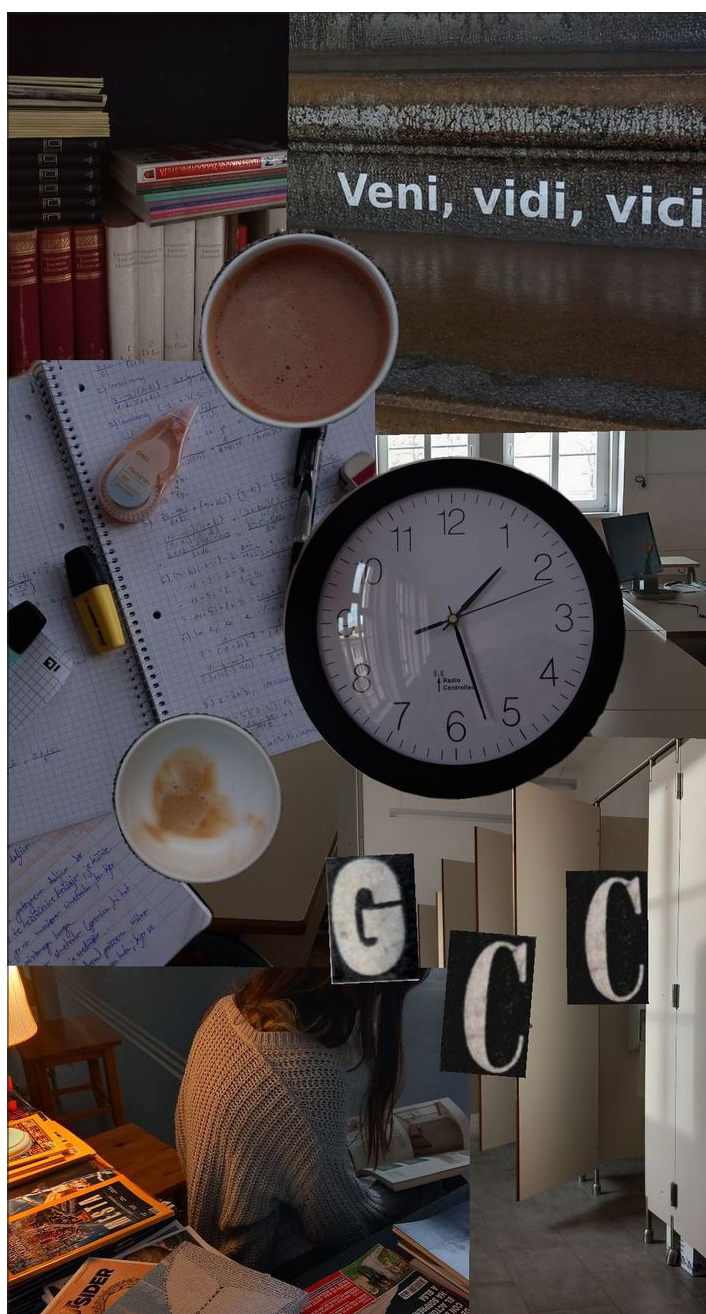
Barvna paleta: naj bo smiselna, občutena, izhajajoča iz tvojih fotografij.

Tipografija: vključi besede ali stavke kot del vizualne pripovedi.

Plasti: kolaž naj ima občutek globine – združuj različne tipe podob.

Izraznost: naj tvoj mood board govori o tvojem doživljanju GCC.

Kolaži prikazujejo kotičke naše šole, kjer se dijaki najraje zadržujejo in ki v njih vzbujajo občutja domačnosti, zavetja, ustvarjalnosti, radovednosti ...

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

My five year plan

live the life of both artist and muse	linger (cinematicall
become one with space & time	remain sincer despite it all

GCC

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 4. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

5. vaja

Likovna naloga: MONOTIPIJA

Kaj je monotipija?

Monotipija je posebna grafična tehnika ploskega tiska, pri kateri je možno ustvariti le en originalni odtis (mono = en). To je edina grafična tehnika, kjer odtisa ni mogoče natančno ponoviti, zato spominja na slikanje. Vsak odtis je unikaten.

Značilnosti monotipije:

Gre za eksperimentalno, izrazno in hitro grafično tehniko.

Primerna je za likovno raziskovanje, improvizacijo in igranje z materiali.

Uporablja se steklo, pleksi steklo ali plastificiran papir kot tiskarska plošča.

Podoba nastane z nanašanjem barve neposredno na ploščo in odtiskovanjem na papir.

Lahko se dela tudi s tehniko risanja v barvo (t.i. negative drawing).

Uporabljeni materiali:

Tiskarska barva (na vodni osnovi) ali tempere, akril

Plošča (steklo, pleksi, plastična mapa, vrečka)

Papir (grafični papir, skicirni list, risalni list)

Valjček, čopiči, gobice, prsti, nožki za risanje v barvo

Žlica ali tiskarska kost za pritisk

Krpe, voda, zaščita mize

NAVODILA ZA LIKOVNO NALOGO: MONOTIPIJA

Cilji:

spoznati eksperimentalno naravo monotipije

ustvariti podobo z izraznimi sredstvi (linija, oblika, tekstura)

razvijati občutek za kompozicijo in plastenje barv

doživljati presenečenje odtisa in vrednost edinstvenosti

Postopek dela (osnovna monotipija):

Pripravi podlago (ploščo):

Na čisto steklo ali plastificirano podlago s čopičem ali valjčkom nanašaj barvo.

Barva naj bo razmazana v enakomerni plasti.

Ustvari podobo:

Na pobarvano površino nariši motiv z leseno palčko, hrbtno stranjo čopiča, prstom ali vatirano palčko.

Lahko tudi odstranjuješ barvo s krpico ali vatko za svetlejše dele.

Tiskanje:

Na pobarvano ploščo položi papir (ne premikaj!).

Z žlico ali dlanjo enakomerno drgni po hrbtni strani, da se barva prenese.

Odtisni:

Previdno odstrani papir in pusti, da se posuši.

Alternativna metoda: risanje na papir, položen na barvo

Barvo enakomerno razvaljaj na ploščo.

Položi nanjo list papirja.

Na hrbtno stran lista riši s svinčnikom – podoba se prenese iz pritiska na barvo (ne vidiš risbe sproti!).

Likovni pojmi:

- Pozitiv/negativ,
- tekstura,
- barvni kontrast,
- naključje in nadzor,
- risba in slika hkrati.

Predlogi tematskih izhodišč:

- Notranji svet / razpoloženje,
- sledi gibanja,
- tihožitje v preblisku,
- portret brez obraza,
- krajina v megli.

Vprašanja za refleksijo:

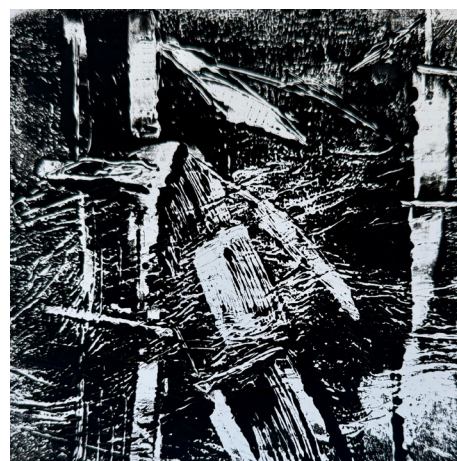
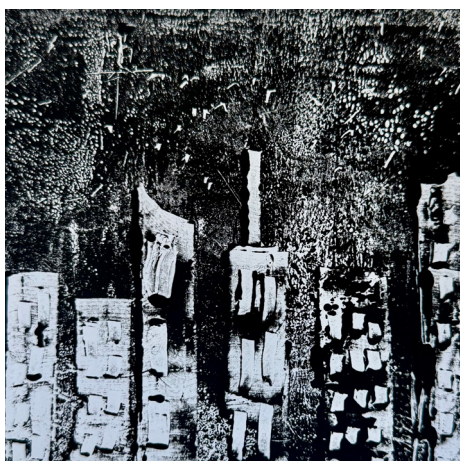
Kaj te je presenetilo ob odtisu?

Bi lahko enako delo ponovil/a? Zakaj ne?

Kako se ta tehnika razlikuje od risanja s svinčnikom ali slikanja?

Kateri del slike ti je najbolj uspel – namerno ali po naključju?

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

VIRI IN LITERATURA

BENEDIČIČ, I. Stoletje poslopja Gimnazije Celje - Center. Gimnazija Celje - Center. Celje. 2012. Str. 13.

BUCIK, N., POŽAR MATIJAŠIČ, N. Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnosti in kulturni vzgoji v izobraževanju. Pedagoški inštitut. Ljubljana. 2008. Str. 159.

BUCIK, N., POŽAR MATIJAŠIČ, N., PIRC, V. [Online]. Kulturno-umetnostna vzgoja: Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol – dopolnjena spletna različica. Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2011. [Citirano 15. julij. 2018; 14.54]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.zrss.si/kulturnoumetnost-navzgoja/publikacija.pdf>

KRALJ PAVLOVEC, J. [Online]. Učni načrt: Bivalna kultura. Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana: Zavoda RS za šolstvo. 2010. [Citirano 18. julij. 2018; 10.15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2015/programi/media/pdf/un_gimnazija/umetniska-gimnazija-likovna-smer/UN_Bivalna_kultura.pdf

LUKAN, B. Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnosti in kulturni vzgoji v izobraževanju. V POŽAR MATIJAŠIČ N. in BUCIK N. (ur.). Pedagoški inštitut. Ljubljana. 2008. Str. 159.

MUSEK, J. Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnosti in kulturni vzgoji v izobraževanju. V POŽAR MATIJAŠIČ N. in BUCIK N. (ur.). Pedagoški inštitut. Ljubljana. 2008. Str. 77.

TOME, S., BOGATAJ, J. in KOPORC SEDEJ, V.: v BUCIK, N., POŽAR MATIJAŠIČ, N., PIRC, V. [Online]. Kulturno-umetnostna vzgoja: Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol – dopolnjena spletna različica. Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2011. [Citirano 16. julij 2018; 18.45]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.zrss.si/kulturnoumetnostnavzgoja/publikacija.pdf>

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

IMPLEMENTACIJA KULTURNE DEDIŠČINE V ŠOLSKI VSAKDAN

Likovne vaje za dijake 4. letnika programa umetniška gimnazija - likovna smer

Strokovno gradivo za učitelje predmetov

v programu umetniška gimnazija – likovna smer

Avtorica

Ana Pečnik

Fotografije (likovni izdelki)

Arhiv Gimnazije Celje – Center

Založnik

Gimnazija Celje – Center

Celje, 2025

URL: https://www.gcc.si/wp-content/uploads/Gradiva/strokovno_gradivo_RIS4.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 231994627

ISBN 978-961-96979-1-7 (PDF)